

Shri Raghunatha Temple MSS. Library,
JAMMU

No. १०७२ - घ

Title चाणक्यराजनीति शतकम्

Author

Extent २६६ Age

Subject नीतिशास्त्रम्, धर्मशास्त्रम् - सम्पूर्णम्

राजनीति:

२६ पत्रे

नं० १०७२-घ

चाणक्यराजनीतिशतकम् (नीतिशास्त्रम् / धर्मशास्त्रम्)
पत्राणि २६ (सम्पूर्णम्)

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
१०७८२
२५
नीति शास्त्र

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ॐ श्रीरामायनमः ॥ ॐ नीलशास्त्रं प्र
वक्ष्यामि चाणकेन सभाषितं येन
वित्तानमात्रेण बुद्धिर्विकसते नृणां
१ प्रथमेनार्जिताविद्याद्वितीयेनार्जि
तं यनं तृतीयेनार्जितो यमश्चतुर्थे
किं करिष्यति २ कृते च लिप्यते देशे
स्वेतायां ग्राम एव च द्वापरे लिप्यते भ

नीकलौकर्त्तृचलिष्यते ३ कृतेत्तस्यि
गताप्राणात्रेतायांमांसगापुनः द्वा
परेत्तंश्रयाप्राणकलौचात्रगताप
रं ४ उन्नमंप्रणिपातेनसूरंभेदेनजा
नपेत् नीचमल्पप्रदानेनसमंतल्प
पराक्रमे ५ उन्नमास्वगुणौत्थाताम
ध्यामासपित्तगुणौ म्रुधमामान्तलौत्था

श्री.
२

१

तासस्त्रैशुयमायमा द्वांतिनृत्यं
तपोनास्ति संतोषात्तपरंस्त्रै नच
तत्सात्परोव्याधीनचयर्मादयापरः
० रूपलक्षणसंपन्नाविशालकुलसं
भवा विद्याहीनानशेषाभंतेतिगंधा
इवकिंसका ८ आलसस्यकुतोविद्या
अविद्यस्यकुतोपनं अधनस्यकुतोमित्रं

अमित्रस्य कुतो बलं १ इवैलस्य बलं
राजा बालस्य रोदनं वयं बलं मूर्ख
स्य मोनत्वं तस्करस्या नृनं बलं १ मि
तं कृष्या च दारिद्र्यं गोवरभागतो जितं
जिताय न वता दाराशाखवखैर्जिता
सभा ११ नाग्निरूपतिकाष्टेन नाप
गाभिर्महोदधि नातकः सर्वभूतेषु

जी.

३

3

नपुंभिर्वा मलोचना १२ कस्य दोषकु
लेनास्ती व्याधिना को न पीडितः व्य
सनं केन नः प्राप्सं कस्मै सो घनं रं तरे ॥
आचारः कुलमाख्यातिदेसमाख्याति
भाषाणं संध्रमः स्नेहमाख्यातिवपुरा
ख्यातिभोजने १७ सुकुले योजयेत्कं
न्यापुत्रं विद्यासु योजयेत् व्यसने यो

जपेत्कृत्रुमित्रं धर्मं एतज्जपेत् १५
कोकिलानां स्वरं रूपं नारी रूपं पतिव्र
ता विद्या रूपं कुरुपाणां तमामरूपं तप
स्विनां १६ अतिरूपावती श्रीना अति
गर्वेण रावणा अतिदाना बलिर्वडे
अतिसर्वत्र वर्जयेत् १७ कियाभारस
मर्थानां किं हरे वा वशायिनां कोविदे

नी०

४

५

शःसविद्यानां कः परः प्रियवादिनां १५
गुणं प्रकृतिमात्रं पंशीलं प्रकृतिमाकु
लं सिद्धिं प्रकृतिमां विद्याभोगं प्रकृति
माधनं १५ उद्यतेनास्ति सारिद्रं जपतो
नास्ति पातकं मौनिनः कलहो ना
स्ति नास्ति जाग्रतो भयं २० सकृज्जल्प
ति राजानः सकृज्जल्पति पंडिता सकृज्ज

कन्याप्रदाताचञ्चीन्येतानि सकृत्स
कृत् ११ एकस्तपोहिरधायीविभि
गीतंचतुष्पायं कृषिचंपंचभिकुर्यात्सं
ग्रामंबद्धभिर्जनै १२ अपुत्रस्यागृहंशू
न्यदिशाशून्यंकुलोयवे मूर्धस्यहृद
यंशून्यंसर्वशून्यंदरिद्रता १३ तपजेय
र्भदयाहीनंविद्याहीनंशूरुतपजेत् तप

नी. जेकोधमुंसीभार्या नस्तेहान्वाधवान्
५ तज्जेत् २४ अन्नभ्यासेविषंशास्त्रं
५ जीर्णभोजनंविषं विषंगोष्ठीदरिद्र
स्पृष्टस्पर्शरुणीविषं २५ अधाज
रामनुष्णाणामनधादंतिनांजरा अ
संभोगोजरास्त्रीणंसंभोगोवाजिना
जरा २६ निस्पृहेनाधिकारीस्यान्ना

कामीमंडनप्रियः नाविदग्धप्रियंबू
यातस्फुटवक्तानवंचकः १० मूर्षा
णांपंडिताहेष्वाग्रथनानामहाथनं
पापंगनानांकुलजाडर्भगानांचशे
भना १८ आलस्योपहताविद्यापरं
सहतास्त्रियः मुल्यबीजहतेक्षेत्रं
तंसेन्यमनायकं १५ अभ्यासाधार्य

सी०

६

७

नेविद्याकुलंशीलेनधार्यते गुरोमि
त्राणिधार्यतेओयदांत्पावधार्यते १
विज्ञेनरक्षतेधर्मविद्यायोगेनरक्ष
ते मृडनारक्षतेभूषःकुलंशीलेन
रक्षते १ मंडेमंडेमतिभिन्नाकुंडंकुं
डेनवांपय जातौजातौनवाचारानव
वाणीमुखेमुखे १२ अन्पयावेदपां

दित्यंशास्त्रमाचारमन्यथा अन्यथा
नन्यदंशानंलोवङ्गेसमनन्यथा ३३
दारिद्र्यनाशानंदानंशीलंरुर्मतिना
शानं अज्ञाननाशानीप्रज्ञाभावना
भयनाशानी ३४ नास्तिकामसमो
व्याधिर्नास्तिमोहसमोरिषु नास्ति
क्रोधसमोवद्विर्नास्तितानान्यरेस

श्री०

७

७

स्व १५ जानस्वकोमृतस्वकोभुजस्व
कोशुभाशुभं नरकेसपतस्वकोयेको
यांतिपरांगति ३६ नृणंब्रह्मविदःस्व
गंतृणंसूरस्पजीवितं जितेंद्रियनृणं
नारीनिसहस्रानृणंनृमः ३७ वि
द्यामित्रं परदेशीभार्यामित्रं
हेषुच व्याधितस्पोषयामित्रं

धर्मो मित्रं मृतस्य च १८ वृथा वृष्टिः स
मृद्वेषु वृथा तृप्तेषु भोजनं वृथा दानं
यनायोषु वृथा दिपो दिवापि च १९
नास्ति मेघसमं तोयं नास्ति ज्ञानात्परं
सखं नास्ति चक्षुसमं तेजो नास्ति धा
न्यसमं प्रियं ४० अथ मायनमिच्छन्ति
वा दमिच्छन्ति गर्विता मानवा स्वर्गमि

नी० ८
४
कंतिमोक्षमिच्छंतिदेवता ७१ सत्ये
नधार्यतेपृथीसत्येनस्तपतेरवि स
त्येनवायवोवातिसर्वसत्प्रतिष्ठनं
७२ चलालक्ष्मीचलाप्राणाचला
जीवतिजोवनं चलश्रुतिसंसारो
धर्ममेवोद्दिनिश्रुतं ७३ श्रुत्वाधर्मं
विजानातिश्रुत्वात्यजतिधर्मं श्रु

त्वाज्ञानमवाप्नोति श्रुत्वा मोक्षमवा
प्नुयात् ४४ नराणां नापि को धूर्तः
पक्षीणां चैव वायस चतुष्पादांश्च
गालस्तस्तेष्वाचारतपश्चिनां ४५
पक्षीणां काकचंडालः पशूनां चैव
कुकरः मुनीनां कोपचंडालसर्वचं
डालनिन्दकः ४६ भस्मना शुध्यते

नी०

५

९

कांसं नाम्नेमस्तेन प्रथयति रजसाशु
यतेनारीनदीवेगेन प्रथयति ४० भ्र
मन्संप्रज्यते राजा भ्रमन्संप्रज्यते द्वि
जः भ्रमन्संप्रज्यते च क्रीडती भ्रमति
विनश्यति ४८ अस्थिरश्च गृह्णारंभो
अस्थिरं जीवन् धनं अस्थिरं जीवि
तं लोके धर्मकीर्तियशस्थिरं ४५

यस्यार्थान्तस्मिन्नाणि यस्यार्थास्त
स्वार्थवा यस्यार्थासु पुमं लोके
यस्यार्थासु च पंडिता ५० तादृशी
जायते बुद्धिर्वावसायोपितादृशः
सहायास्तादृशाश्चैव दृशी भव
न्व्याता ५१ कालसृजतिभूतानि क
लः संहरते यज्ञा कालसृष्टेः शुभाग

नी.
१

त्रिकालोद्दिष्टरतिक्रमः ५२ नपश्य
तिचजन्माधःकामाथोनैवपश्यति
नपश्यतिमदोन्मत्तोऽस्यधीदोषंन
पश्यति ५३ स्वयंकर्मकरोत्पात्ता
स्वयंतत्फलमप्नुते स्वयंभ्रमतिसे
सारेस्वयंप्रातिपरंगति ५४ बहु
मूलंभवेद्वाज्यमंत्रमूलंस्थिरंभवे

न पूजामूलं भवेत्परावैरमूलं वि
नश्यति ५५ रात्रिराष्टकं पापं रा
त्रापापं पुरोहिते भर्तृस्त्रीभिरुक्तं पा
पं शिष्यापापं गुरोर्भवेत् ५६ अथा
कर्त्ता पिताशत्रुमाताहृष्टारणीरिपुः
श्रवणीतारिपुर्भार्यापुत्रोरिपुरपंडि
तः ५७ त्वजेदेकंकुलस्यार्थं ग्रामा

नी०
११
॥
र्येतेत्रमुन्सृजेत् ग्रामंजनपदस्यार्ये
आत्मार्येष्टाधिर्वीत्यजेत् ५२ विषाद
णमृतं ग्राह्यममेध्यादपिकांचनं नीचा
दपुत्रमोविद्यास्त्रीरत्नैः कलादपि
५५ लब्धमर्थेन गृह्णीयात्साधकमंज
लकर्मणा मूर्खं कंदानुहन्ताच यथा
नत्वेन पंडितान् ६० वसंतनगरे देवा

तथा ग्रामे च मानवाः ग्रामांतरे पिशा
चाष्पुगिरिबाह्यस्तुराक्षसा ६१ जानी
यान्तं गरे भृत्पात्वांथवान्यासनागमे
आपत्कालेषु मित्राणि भार्या च विभव
कुर्ये ६२ तेषु ज्ञायेदितुर्भक्तासापिता
यस्तपोषकः तन्मित्रं यस्य विस्वासे
सा भार्या यत्र निर्वृति ६३ तेषां तिभोज

नी.
१२

जनेर्विश्रामसूराचनगर्गितै साधवःप
रसंजोषैखलापरिविपत्तिषु ६४ प्र
त्यक्षेगुरुवःसुत्यापुरोक्षेमित्रबाध
वा कर्मातेदासभृत्याशुपुत्रानैवत
यास्त्रियः ६५ शैलेशैलनमाणि
कंपमौक्तिकंनगजेगजे साधवोन
हिसर्वत्रःचंदनंनवनेवने ६६ विन

यं राजपुत्रेभ्यो पंडितेभ्यः सुभाषिते अ
नंतं हनकारीभ्यः स्त्रीभ्यः शिष्यातः कै
नवं ६० अनायक्ययकर्त्ता च अनाय
कलहप्रियः आतुरः सर्वभक्षी च नरः
शीघ्रं विनश्यति ६१ अयं निजपरो
वेति गणनाल्लुचेतसां उदारचरि
तानां च ब्रह्मदेवकुटुम्बकं ६२ सर्वत्र

नी १३ सुचियोधीरसुकर्मबलगर्विता क
कर्मभयवित्रस्तापापासर्वत्रसंकिता
१३ ० नाहारेचिंतयेत्प्राप्तो धर्ममेकं
हिचिंतयेत् आहारो हि मनुष्याणां
जन्मना सो हि जायते ॥ यनधान्य
प्रयोगेषु विद्यासंग्रहणेषु च आहा
रेष्ववहारे च तत्कलजासृषी भवेत्

ॐ जलचिंजनिपातेनक्रमेणपर्य
नेक्षटः सहीतसर्वविद्यानां धर्मस्य
चयनस्य च ॐ अनित्यानिशरीरा
णीविभवो नैव शाश्वतः नित्यं संहार
तेमृत्युः कर्तव्यो धर्मसंग्रहः ॐ वय
सः परिणामेपि दुःशीलस्य कुतः समः
सुपक्वमपि मायुर्यं नोपयांती इवा

नी-
१४

रुणी ३५ सुवंशसंभवो राजा मूर्धपु
त्रो हि पंडितः निर्द्वेनेन धनं प्राप्तुं नृण
वनान्यते जगत् ३६ मूर्धन्यपि जी
वेतनरः शुक्लेन कर्मणा न कल्पम
पि जीवेत्तल्लोकद्वये विरोधिना ३७
यस्मिन् रुष्टे भयं नास्ति तस्मै नैव धना
गमः निग्रहानुग्रहे शक्तः सरुष्टः

किं करिष्यति ७८ गते शोको न कर्त्त
व्यो भविष्यं नैव चिन्तयेत् वर्त्तमाने
न कालेन वर्त्तयन्ति विचक्षणा ७९
सभावेन हितं विदेवा सत्पुरुषा
पिता सातयद्यानपानेन वा कप्रदा
नेन पंडिता ८० कृमाषडुं करेयस्य
उर्जुनः किं करिष्यति अतरोपति

श्री.
१५

15

नोवद्विस्त्रयमेवोपशान्तयेत् ८१ आ
युक्मचवित्तं च विद्यानिधनमेव च
पंचैतानपि सृज्यते गर्भस्यैव
देहिनः ८२ अहोवतविवित्राणि च
रितानिमहात्मनां लक्ष्मीरणावम
न्यते तद्गारेण नमंति च ८३ यत्र स्त्रे
होभयंतत्र स्त्रेहो दुःखस्य भाजनं स्त्रे

हमूला निज्जलानितस्मिन्त्यागेन
रेसुखं ८४ धर्मार्थकाममोक्षेषु
स्यकोपिनविद्यते अजागलस्तन
स्यवतस्यजन्मनिरर्थकं ८५ जीवि
तंमृतवन्मन्येदेहिनां धर्मवर्जितं मृ
तो धर्मेण संयुक्तो दीर्घजीवी भविष्य
ति ८६ दस्यमानस्तृती ब्रह्मणीचः प

नी.

१६

१६

यशोभिना प्रशक्तः तत्पदं गतं ततो
निंदं प्रकुर्वते ८० राक्षिधर्मणिध
मिहापापेपापासमेसमा लोका
स्तदनुवर्त्तते यथा राजा तथा प्रजा
८० वंधाय विषया शक्तं मुक्तियेनि
वृत्तांगता मन एव मनः प्राणांकार
णांबंधमोक्षयो ८१ देहाभिमानो

गलितेविज्ञानेपरमात्मनि यत्रय
त्रमनोयातितत्रतत्रसमाधिमां ॥
अनवास्थितचित्तस्यनजनेनवने
स्र्वां जनेदह्यतिसंगेनवनेसंग
विवर्जितं ॥ किमयोभस्मविष्टं
तायस्यानष्टेयमीहशी सकायप
रपीडाभिपोषातेतत्रकोमरः ॥२

नी-

१२

१७

समावो नोपदेशे न न शक्यः कर्तुम
न्यथा सततानि च तोयानि पुनर्ग
क्तिसीततां ॥१॥ यथा तत्र च नित्रो
पि भूतलो वारि विंदति तथा गुरु
गता विद्यां सूत्रे सुरधिगच्छति ॥४॥
सवर्णपुष्पितां एष्यी विचिन्वन्ति य
नस्वये स्तूरसुकृतविद्यस्य यस्तजा

नातिसेवितं ॥ ५५ ॥ पंचयत्रनविद्यं
नेकुर्यात्तत्रनसंगति लोकयात्रा
भयंलजाद्वादिष्टं पत्यागशीलता
५६ उद्यमंसाहसं धीर्यं बलबुद्धि
पराक्रमं षडेतेयत्रविद्यंतेतस्मा
देवोपिशंकिते ॥ ५७ ॥ संतोयस्त्रिषु
कर्तव्योदाराभोजनसङ्गने स्त्रिषु

नी. १८ १४
चैवनकर्त्तव्योदानेतपसिपाठके
॥८ सर्वथास्लभतेकार्यमेकचित्तं
स्थिरंभवेत् एकचित्तंभवेत्कार्यं
द्विधाचित्तंविनश्यति ॥९ एकाक्ष
रप्रदातारंयोगुरुंनाभिवंदति स्वा
नयोनिशतंगत्वासवैचांगलमुच्य
ते ॥ उपकारिषुयःसाधुसाधतेन

स्वकोशणा अपकारिषुयः साधुस
साधुः सद्भिरुच्यते १ युगांते चलते
मेरुः कल्पांते सप्तसागराः साधवः
प्रतिपन्नार्थान् चलन्ति कदाचनः २
प्रयिव्यां व्रीणिरत्नानि जलमन्त्रस
भाषितं मूर्ध्नि पाषाणेषु रत्नसंज्ञा
विधीयते ३ आत्मा पराध्वत्तस्य फ

नी.
१५

१९
लान्येनानिदेहिनां दारिद्र्यरोगजृष्णः
निबन्धनेन्यसन्नानिच ४ पुनर्मित्रं
पुनर्वित्तंपुनर्भार्यापुनर्मही सर्वर
त्नप्रदानेनशरीरेनपुनःपुनः ५
लीलयाललितंवाक्यमधुरंचवदे
त्सदा मृदुशीतलतंतवारिकृत्वाद्दो
चरिपुंतवेत् ६ कुट्टाणामपिसत्त्वा

समवायोद्दिर्जयः वर्षधाराधरो
मेघः स्रष्टोरपि निवार्यते ७ जले
नैल्लंघले गृहं पात्रे दानमना गपि
प्राज्ञे शास्त्रं स्वयं याति विस्तारं वस्तु
शक्तिनः ८ धर्मस्थाने श्मशाने च
रोगीनां यामतिर्भवेत् सा सदैव
हि तिष्ठेत् को न मुच्येत बंधनात् ९

नी.
२.

२०

उत्पन्नपरितापस्यबुद्धिर्भवति यादृ
शी. तादृशी यदि सर्वस्यातस्य सोऽपि
निरंतरं १. दानेन पाशिसोऽर्थे वा वि
ज्ञाने विनयेन ये विस्मयो न हि कर्त
व्यो बद्धरन्नावसंदरा ॥ हरस्यापि
समीपस्थो यो यस्य हृदिवर्त्तने यो
यस्य हृदियेनास्ति समीपस्थोऽपि ह

रत्नः १२ यस्यविप्रिनकर्त्तव्यस्तस्य
ब्रुयात्सदाप्रियं व्याधोमृगवधुं क
नैगीतं गायति स सरं १३ अन्तास
न विनासायः हरस्यानफलप्रदा
संबन्धे मया भावेन राजा वद्विग
रुस्त्रियः १४ अग्निरापस्त्रियो मूर्धः
सर्पो राजकुलानि च नित्यं जलेन

नी. २१
२१
२१
सेव्यं ते सद्यः प्राणहराणि षट् ॥
स जीवति गणाय स्य धर्मो यस्य स जी
वति गणाय धर्मवर्ही न स्य निःफलं
तस्य जीवतं १६ यस्य चित्तं द्रवीभू
तं कृपया सर्वजंतुषु तानं धर्मेषु
मोक्षेषु किं जने सुनवावरे १७ शतेषु
जायेते शूरः सहस्रेषु च पंडितः

वक्ताशनसहस्रेषु दाता भवतिवान
वा १८ यदिश्चावसीकंते जगदेके
न कर्मणा परापवादस्येभ्यो ग
चरंती निवारयेत् १५ लिङ्गिनेकु
कुरंसाधब्राह्मणं नृपतिस्त्रियं मू
षं बालं च संप्रचकोपयंति न पंडि
ता १० प्रस्तावसदृशं वाक्यं सभा

नी.
२२

२२

वसहशंवच आत्माशक्तिसमंको
पंथोजानातसंपंडिता २१ एकए
वसदार्थस्तुविधाभवतिचित्रनः
कुणपंकाभिनीमांसंयोगिली
नश्चनःपुनः २१ नावत्तेमोननी
यंतेकोकिलाइवपमरः यावत्सर्व
जनानंदोदाईवाकुप्रवर्तते २१ धर्मश्च

धनधान्येचगरोर्वचनश्रोषधं सगर
हीनंचकर्त्तव्यमन्यथासनजीवति १४
यस्मिन्नदेशेनसन्मानंनहतिनचलो
धवा यत्रविद्यागमोनास्तिनतत्रदि
वसंवसेत् १५ सिद्धमंत्रोषधंमित्रं
गृह्णीतंचमैश्वर्यं कुभक्तंकुश्रुतंवा
पिमतिमात्रप्रकाशयेत् १६ मासे

नी० २३
२३
रहै रहो भिष्युष्यवयसाजीवितेनच
नरस्तत्कर्मकुर्वन्तियस्यातेसुखम
श्रुते २० तपजेजुर्जनसंसर्गभजसा
धुसमागमं कुरुपुन्यश्रुहोरात्रंभज
नित्यमनित्यनां २१ अथमायनमि
हंतिधनमानोहिमथ्यमा उन्नमा
मानमिहंतिमानोहिमहतांधनं २२

उत्थायोउत्थायबोधवांकिंआयोकिं
वयोममः वयबोधगतस्यापित
स्यश्रीसहचारिणी ३० अर्थनाशंम
नस्तापंगृहेदुश्चरितानिच मानेचे
वापमानचमनिमान्नप्रकासयेत्
३१ हरागतं पथि श्रान्तवृद्धं च गृहमा
गतं अनर्चयित्वा यो भुङ्क्ते सर्वे चाङ्ग

श्री.
२४

लमुच्यते ३२ यदिक्वेद्विपुलांप्रीतिं
शीघ्रितत्रनकारयेत् वाग्वादमर्थं
संबंधेः परोक्षेदावदर्शनं ३३ अमुवि
पिण्डनस्यैवकृतस्योदीर्घरोगिणः च
त्वारः कर्मघंडालो जातिघंडालपंच
मः ३४ पठन्ति च तुरो वेदाधर्मशास्त्र
मनेकथा आत्मानं नैव जानन्ति दर्वी

पाकरसंघाया ३५ दृष्टिपूतं न्यसेत्या
दं वस्त्रपूतं जलं पिवेत् सत्यपूतं वदे
ह्यायं मनः पूतं समाचरेत् ३६ पं
डितेषु गुणा सर्वे मूर्खे दोषाः शुके वलं
तस्मात् मूर्खसहस्रेषु यत्र ये को हि
इलंभः ३७ हेतुयुक्तं च सत्यं च वदे
त्साधुजनः प्रियं मूर्खा वक्तुं न जाना

नी. तिसजिह्वां किं नरक्षति ३८ उपदे
२५ शोहिमूर्खाणां प्रकोपायनशान्तये
२५ पयपांनभुजंगानां केवलं विषवर्थ
नं ३५ वरं पर्वतदुर्गेषु भ्रमन्वनच
रै सहः नमूर्खजनसंसर्गसुरेन्द्रभुव
नेष्वपि ४० परोपदेशकुसलादृश
ने बह्वोजनः स्वभावमनुवर्त्तते स

हस्तेष्वपि दुर्लभा ४१ मूर्ध्वशुपरिह
र्तये प्रत्यक्षद्विपदः पशुः विद्यते स्व
त्यवाक्येन मृदुः कंटको यथा ४२
न विस्मयेत्कुमित्रं च मित्रं चापि न वि
श्वसेत् कदाचित्कुपितो मित्रं सर्व
गणप्रकाशयेत् ४३ दुर्जनः परि
हर्तव्यो विद्यया भूषितो पिसन् म

26

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय
सर्वभूतहितं कुरु सर्वदा
सर्वदुःखहर्त्रा सर्वपापनाशका
सर्वविघ्नहर्त्रा सर्वकष्टनाशका
सर्वशोकहर्त्रा सर्वत्रासनाशका
सर्वमोक्षदायका सर्वसुखदायका
सर्वसौख्यदायका सर्वसन्तोषदायका
सर्वसमृद्धिदायका सर्वसम्पन्नदायका